

Ολυμπία

Ειρήνη και φως

Κείμενο - Φωτό:
ΣΠΥΡΟΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

**Γυμνάσιο και Παλαίστρα.
Δυο κτίρια για την προετοιμασία
των αθλητών.**

Σε μια ξεχωριστή γωνιά της κοιλάδας που δημιουργούν ο Αλφειός με τον παραπόταμό του τον Κλάδιο, τόπο ιερό για τους προγόνους μας, απλώνεται η Ολυμπία. Τοποθεσία σσφά επιλεγμένη από τους αρχαίους: προστατευμένη από τους βοριάδες με τα υψώματα που την περιβάλλουν και δεχόμενη την ευεργετική επίδραση της δροσιάς του Ιονίου. Χωμένη σε μια γαλήνια και ειρηνική φύση, που δυστυχώς πληγώθηκε βαριά από την καταστροφική φωτιά το 2007.

**Στο χωριό Ολυμπία αγάλματα
με το μήνυμα του Ολυμπισμού
στολίζουν ελεύθερους χώρους.**

**Το γλυκό κλίμα και η μαλακή διαμόρφωση του εδάφους
βοηθούν την κτηνοτροφία στην κοιλάδα της Ολυμπίας.**

Από τα προϊστορικά χρόνια η Ολυμπία είχε καθιερωθεί σαν θρησκευτικό κέντρο. Τη λατρεία μιας γυναικείας θεότητας, της Γης και άλλων θεών χθόνιας προέλευσης ακολούθησε η λατρεία του Δία. Κατά μία μυθική παραλλαγή στην Ολυμπία έκρυσαν και προστάτησαν οι Κουρήτες το νεογέννητο θεό από τον πατέρα του Κρόνο. Επίσης ο Δίας νίκησε τον Κρόνο σε αγώνα πάλης, ενώ ο Απόλλωνας νίκησε τον Άρη στην πυγμή και τον Ερμή στο δρόμο. Στην Ολυμπία εξάλλου ο Ίδαίος Ηρακλής κάλεσε τους αδερφούς του Κουρήτες - Δακτύλους να διαγωνισθούν σε αγώνα δρόμου και στεφάνωσε αυτός για πρώτη φορά με τον κότινο, το κλαδί της αγριελιάς, το νικητή εγκαινιάζοντας έτσι τους αγώνες στίβου στον τόπο αυτό. Το παράδειγμα των θεών ακολούθησαν και οι βασιλείς. Πρώτος ο αρχηγέτης της ηλιακής δυναστείας Αέθλιος, γιος του Δία και της Πρωτογένειας κόρης του Δευκαλίωνα και εγγονής του Προμηθέα και της Πανδώρας, καθιέρωσε κατά την

Ολυμπία, Χωμένη σε μια γαλήνια και ειρηνική φύση.

παράδοση, την οργάνωση αγώνων στο βασιλείο του. Ο γιος του Τάνταλου Πέλοπας στο χώρο αυτό νίκησε στην αρματοδρομία τον Οινόμαο, το βασιλιά της Πίσας (σημερινή Μιράκα) και καθιέρωσε τους ιππικούς αγώνες στην Ολυμπία και από εδώ ξεκίνησε για να ιδρύσει τη δυναστεία των Πελοπιδών, που κυριάρχησε αργότερα στην Πελοπόννησο.

Ο Όξυλος ήταν ο τελευταίος της σειράς των μυθικών βασιλέων που οργάνωσε αγώνες στην Ολυμπία. Αργότερα οι αγώνες σταμάτησαν να οργανώνονται για πολύ καιρό και από τις αρχές του 8ου αιώνα π.Χ. το Ιερό της Ολυμπίας γνωρίζει γρήγορη ανάπτυξη. Οι αγώνες αναδιοργανώνονται και το Ιερό που ήταν ταυτόχρονα και μαντικό, γίνεται βαθμιαία πανελλήνιο, με φήμη μάλιστα που ξεπέρασε τα όρια του ελλαδικού χώρου.

Σχετική με τη νέα αυτή εποχή του ολυμπιακού Ιερού είναι και η παράδοση που αναφέρει ότι ο Ίφιτος, βασιλιάς της Ήλιδας, μαζί με το βασιλιά και νομοθέτη της Σπάρτης Λυκούργο και κατά μία άλλη παραλλαγή μαζί με το βασιλιά της Πίσας Κλεισθένη, συμφώνησαν να κηρυχθεί η Ηλεία ιερά του Διός και καθιέρωσαν την εκεχειρία. Έτσι καθιερώθηκε να σταματά κάθε εχθροπραξία και πόλεμος μεταξύ των ελληνικών πόλεων όσο διαρκούσαν οι Αγώνες της Ολυμπίας. Πότε ακριβώς καθιερώθηκε η εκεχειρία και η ιερότητα της Ηλείας δεν είναι γνωστό. Την ιστορικότητά τους βεβαιώνει ο Αριστοτέλης που γνώριζε το χάλκινο δίσκο του Ίφιτου, πάνω στον οποίο ήταν χαραγμένη η συμφωνία των δύο βασιλέων και φυλασσόταν στο ναό της Ήρας. Έτσι ο αγώνας διεξάγονται από την Ήλιδα κάθε τέσσερα χρόνια. Το διάστημα αυτό εκλήθη Ολυμπιάς και αναγνωρίστηκε ως η μοναδική έγκυρη χρονολόγηση για ολόκληρη την Ελλάδα, από τότε που καθιερώθηκαν επίσημα οι αγώνες, δηλαδή το 776 π.Χ.

Ο ναός του Δία.

Το εργαστήριο του Φειδία. Στα θεμέλιά του οι βυζαντινοί έκτισαν εκκλησία.

Ανασκαφές στην περιοχή πρωτογίνονται το 1723 από το Γάλλο επιστήμονα Μοντφαισον και τον καρδινάλιο Quirini αρχιεπίσκοπο της Κέρκυρας. Έπειτα ο καθηγητής του κολεγίου Magdalen της Οξφόρδης Chandler προσπαθεί να τη φέρει στο φως με τη βοήθεια ντόπιων Τούρκων.

Όπως μάλιστα αναφέρει ο Πήτερ Λήβι, ο οποίος ως αρχαιολόγος εργάστηκε στις ανασκαφές στην Ολυμπία τη δεκαετία του 1960, η Ολυμπία ήταν για αιώνες θαμμένη κάτω από τρία μέτρα λάσπη του Αλφειού και όταν ο Richard Chandler τη βρήκε το δέκατο όγδοο αιώνα, μόνο

λίγες πέτρες φαίνονταν. Το 1875, μια συμφωνία που επικύρωσε η ελληνική βουλή εξουσιοδοτούσε τη Γερμανία να κάνει τα έξοδα των ανασκαφών. Οι εργασίες κράτησαν μέχρι το 1881. Νεότερες ανασκαφές έγιναν από το Γερμανικό αρχαιολογικό ινστιτούτο το 1952.

Φιλιππέιον. Οικοδομήθηκε από το Φίλιππο Ε΄ και το γιο του Αλέξανδρο το Μέγα.

Η είσοδος στο στάδιο. Καλύφθηκε με καμάρα τον 1ο αιώνα μ.Χ.

Βρέθηκα νωρίς το πρωί στο χωριό Ολυμπία, δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο. Στον κεντρικό δρόμο με τα καταστήματα τουριστικών ειδών η κίνηση ήταν έντονη. Στο σιδηροδρομικό σταθμό ήδη είχε φτάσει το τρένο από το Κατάκωλο μεταφέροντας επισκέπτες. Με τούτα τα λόγια ο Ντίνος Ψυχογιός, λαογράφος, δίνει τη γεωγραφική θέση του επίνειου του Πύργου: «Μια χερσονώδης προβολή, κάπου δυο μιλίων κατ' ευθείαν προς Νότον, κλείνει το βόρειον άκρο του «Κυπαρισσήεντος κόλπου» και σχηματίζει την «Ιχθύος άκραν» δηλαδή το ακρωτήριο του Κατακόλου. Πράγματι, από τα βουνά και τους λόφους του Πύργου και του Αλφειού τούτη η χερσονώδης προβολή φαντάζει σαν ένα τεράστιο ψάρι που αναπαύεται ακουμπώντας το κεφάλι του στους γηλόφους της στεριάς και που η ουρά του, περιρραίνεται και λικνίζεται από τα Ιόνια κύματα». Παλιότερα το Κατάκωλο υπήρξε το μοναδικό κέντρο εξαγωγής των προϊόντων ολόκληρης της περιοχής. Ιδιαίτερα η μεγάλη παραγωγή σταφίδας συγκρατούσε για χρόνια την ύπαρξή του. Σήμερα το λιμάνι του Κατάκωλου εξυπηρετεί τεράστια κρουαζιερόπλοια που φέρουν «προσκυνητές» στην αρχαία Ολυμπία.

Την κλασική εποχή ο Λυαίος τη χαρακτήρισε ως το πιο ωραίο και πιο ιερό μέρος της Ελλάδας. Ο Δημήτριος Βικέλας γράφει με τη γλώσσα της εποχής του: «Ότε από του Κρονίου λόφου βλέπεις τα ερείπια των ναών, των παλαιστών, των αναθηματικών μνημείων, απλούμενα από τους πόδας σου ως εις χάρτην υπερμεγέθη, νομίζεις ότι αναζητεί ενώπιόν σου παν ότι μέγα και ωραίον υπήρξεν εις την αρχαίαν Ελλάδα». Μια ξενάγηση στο χώρο της αρχαίας Ολυμπίας αποτελεί ένα υπαίθριο μάθημα αρχαίας ιστορίας μπροστά σε ζωντανά εποπτικά μέσα. Άνθρωποι που ταξιδεύουν από κάθε γωνιά του πλανήτη προσπαθούν να αποτυπώσουν την ανεπανάληπτη εικόνα της Ολυμπίας και να μετα-

Στους πρόποδες του Κρόνιου.

Ηραίον. Προς τιμή της Ήρας, ήταν από τους αρχαιότερους δωρικούς ναούς.

φέρουν στις χώρες τους το πνεύμα του Ιερού της: τη συμπιλώση και τη συνεργασία των λαών. Οι θόρυβοι και οι λεπτομέρειες του χώρου μεταφέρουν τους επισκέπτες αιώνες πίσω. Τα ερείπια των κτισμάτων αναπλάθονται με τη φαντασία και φέρνουν σκηνές θρησκευτικές και αθλητικές από τα βάθη του χρόνου. Η αίθουσα που εισπράττει περπατώντας ανάμεσα στα ερείπια είναι μοναδική. Η Ολυμπία με τον αμύθητης αξίας θησαυρό των αρχαίων μνημείων της, που καταστάλαξαν την ιερά Άλτη και τους τριγύρω χώρους, έκανε τον περιηγητή Πausανία, κατά το δεύτερο μ.Χ. αιώνα, να αφιερώσει δύο ολόκληρα βιβλία του τα Ηλειακά, για να περιγράψει τους πολυθαύμαστους θησαυρούς που αντίκρισε. Η επίσκεψη στα ερείπια του Ολυμπισμού ξεκινά από το Γυμνάσιο και την Παλαίστρα. Κτήρια στα οποία οι δρομείς και οι παλαιότες τελείωναν την προπόνηση και μύηση κατά τη διάρκεια του τελευταίου μήνα. Η προετοιμασία τους είχε ήδη διαρκήσει εννέα μήνες στο Γυμνάσιο της Ήλιδας. Προχωρώντας συναντάμε τα απομεινάρια εκκλησίας τρίκλιτης βασιλικής που κατασκεύασαν οι βυζαντινοί πάνω στα θεμέλια του εργαστηρίου του μεγαλοφυή γλύπτη Φειδία. Εδώ φιλοτέχνησε ο Φειδιάς το περίφημο χρυσελεφάντινο γαλαμα για το σηκό του ναού του Δία. Το Λεωνιδαίο, από το οποίο σώζονται μόνο τα θεμέλια ήταν πελώριο κτίριο που ανεγέρθηκε προς το τέλος του 3ου αιώνα π.Χ. από το Νάξιο Λεωνίδα. Χρησίμευε ως ξενοδοχείο για τους επίσημους προσκεκλημένους. Απέναντι ήταν το ανά-

κτορο της Ολυμπιακής βουλής, το Βουλευτήριο, όπου οι αγωνιστές ορκίζονταν μπροστά στους Ελλανοδίκες να τηρήσουν τους κανόνες των δοκιμασιών.

Τεράστια ογκώλιθοι και τύπανα κιόνων, που καλύπτονται το γιγαντιαίο κρηπίδωμα του κτιρίου συνθέτουν τη σημερινή εικόνα του μεγαλύτερου και πλουσιότερου ναού της Άλτεως, του ναού του Δία. Το 426 μ.Χ. με διαταγή του Θεοδοσίου Β' ο ναός κάηκε και το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όπου από εκεί χάθηκε. Το 521 και 522 μ.Χ. ισχυροί σεισμοί κατέστρεψαν ό,τι είχε απομείνει από τη μαγιά των Βυζαντινών. Ανάμεσα στο ναό του Δία και της Ήρας ήταν ένα από τα πιο σεβάσματα και πιο παλιά μνημεία της Άλτεως, το Πελόπιον. Στο κέντρο του βρισκόταν ο βωμός του ήρωα, το άγαλμά του και μια τάφος όπου έσφαζαν μαύρα κριάρια. Το Ηραίο προς τιμή της Ήρας ήταν από τους αρχαιότερους δωρικούς ναούς που γνωρίζουμε. Ανεγέρθηκε από τους κατοίκους του Σκιλούντος στο τέλος του 7ου αιώνα π.Χ.

Σήμερα μπροστά από το Ηραίο ανάβεται η Ολυμπιακή φλόγα. Δυτικά του Ηραίου εντυπωσιάζει το Φιλιπείον με ιωνικό περιστύλιο και κυκλικό σχήμα. Την οικοδόμησή του ξεκίνησε ο Φίλιππος Β' της Μακεδονίας λίγο μετά τη μάχη της Χαϊρώνειας και την τελείωσε ο Αλέξανδρος ο Μέγας. Από αγωνιστικής άποψης ενδιαφέρον παρουσιάζουν ο Ιππόδρομος και το Στάδιο. Ένα χειρόγραφο της Κωνσταντινούπολης μας πληροφορεί ότι ο Ιππόδρομος είχε μήκος 609 μέτρα και πλά-

τος 320 μέτρα. Ανάμεσα στην είσοδο του Ιππόδρομου και εκείνη του σταδίου απλωνόταν η στοά της Ηχούς. Ονομασία που δόθηκε επειδή εκεί η φωνή επαναλαμβανόταν επτά φορές. Από είσοδο που καλύφθηκε με καμάρα τον 1ο αιώνα μ.Χ. και την οποία χρησιμοποιούσαν οι αθλητές και οι Ελλανοδίκες μπαίνουμε στο Στάδιο. Η αφετηρία σχηματιζόταν από μια γραμμή από λευκό ασβεστόλιθο πλάτους 0,48μ. τρυπημένη με τετράγωνες τρύπες, όπου έμπηγαν τους πασσάλους, ανάμεσα στους οποίους έπαιρναν θέση 20 δρομείς. Αυτοί για να ορμήσουν μπροστά στήριζαν τα πόδια τους σε τριγωνικές ραβδώσεις σκαμμένες στις πλάκες. Το τέρμα κατασκευασμένο με ανάλογη διάταξη, μπορούσε να χρησιμεύσει επίσης για αφετηρία για τους διπλούς ή εξαπλούς δρόμους. Το διάστημα ανάμεσα σε αυτές τις γραμμές είναι 192,27 μέτρα, μήκος του ολυμπιακού σταδίου. Στους πρόποδες των Κρονών, βρίσκονται στη σειρά οι βάσεις των Ζανών. Οι τιμωρημένοι αθλητές, που είχαν παραβιάσει τους κανονισμούς των αγώνων, υποχρεώνονταν να στήνουν ως ποινή τους, χάλκινα αγάλματα του Δία, τους Ζάνες.

Ανανεωμένος πνευματικά αναχωρώ με την εξαίσια εικόνα που δίνει ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος για την Ολυμπία: «Είν' ένα τοπίο ολωσδιόλου θηλυκό: οι λόφοι, η κοιλάδα, το ποτάμι, όγκοι και περιγράμματα, αναδίνουν ευγένεια, ηρεμία, ευαισθησία, τη θηλυκή ομορφιά της καμπύλης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρχαία Ήλις, Το λίκνο των Ολυμπιακών αγώνων. Νικολ. Γιαλούρης Εκδ. ΑΔΑΜ.
2. Περιοδικά ΗΛΕΙΑΚΑ του Ντίνου Ψυχογιού Έκδοσης 1955.
3. Ελλάδα, οι μπλε οδηγό.
4. Από Νικοπόλεως εις Ολυμπίαν Δημ. Βικέλα Εκδ. ΕΚΑΤΗ
5. Ο λόφος του Κρόνου Πήτερ Λήβι Εκδ. ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Επάνω αριστερά.

Ο σιδηροδρομικός σταθμός Ολυμπίας. Αρχιτεκτονικά προσαρμοσμένος με τον αρχαιολογικό χώρο.

Κάτω αριστερά.

Κατάκωλο. Το λιμάνι που προσφέρει υπηρεσίες στον τουρισμό.

Κάτω δεξιά.

Στο στάδιο γίνονταν οι αγώνες: απλός, διπλός και εξαπλός δρόμος, οπλιτοδρομία, πάλη, το παγκράτειο και το πένταθλο.

